

Uchwała z dnia 30 marca 2006 r., III CZP 18/06

Sędzia SN Marek Sychowicz (przewodniczący)

Sędzia SN Barbara Myszka

Sędzia SN Dariusz Zawistowski (sprawozdawca)

Sąd Najwyższy w sprawie z wniosku Grzegorza W. przy uczestnictwie Urszuli W. i Banku Polska Kasa Opieki S.A., Oddziału I w L. o wykreślenie wpisu hipoteki, po rozstrzygnięciu w Izbie Cywilnej na posiedzeniu jawnym w dniu 30 marca 2006 r. zagadnienia prawnego przedstawionego przez Sąd Okręgowy w Lublinie postanowieniem z dnia 30 listopada 2005 r.:

"Czy stosownie do § 36 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 17 grudnia 1996 r. w sprawie określenia wysokości wpisów w sprawach cywilnych (Dz.U. Nr 154, poz. 753) istnieje obowiązek uiszczenia wpisu od wniosku o wykreślenie hipoteki w sytuacji, gdy obowiązek uiszczenia wpisu od wniosku o wpis tego prawa nie istniał, ze względu na regulację zawartą w § 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 30 czerwca 1998 r. w sprawie określenia ulgowych stawek opłat sądowych oraz zwolnień od tych opłat w sprawach o zabezpieczenie należności z tytułu udzielanych przez banki kredytów, pożyczek pieniężnych, gwarancji bankowych i poręczeń (Dz.U. Nr 87, poz. 854)?"

podjął uchwałę:

Obowiązek uiszczenia wpisu od wniosku o wykreślenie hipoteki, wynikający z § 36 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 17 grudnia 1996 r. w sprawie określenia wysokości wpisów w sprawach cywilnych (Dz.U. Nr 154, poz. 753 ze zm.), istniał także wtedy, gdy wniosek o wpis tego prawa nie podlegał opłacie na podstawie § 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 30 czerwca 1998 r. w sprawie określenia ulgowych stawek opłat sądowych oraz zwolnień od tych opłat w sprawach o zabezpieczenie należności z tytułu udzielanych przez banki kredytów, pożyczek pieniężnych, gwarancji bankowych i poręczeń (Dz.U. Nr 87, poz. 554).

Uzasadnienie

Zagadnienie prawne przedstawione do rozstrzygnięcia Sądowi Najwyższemu na podstawie art. 390 k.p.c. przez Sąd Okręgowy w Lublinie powstało przy rozpoznawaniu zażalenia wnioskodawcy Grzegorza W. na zarządzenie przewodniczącego IV Wydziału Ksiąg Wieczystych Sądu Rejonowego w Lubartowie z dnia 31 sierpnia 2005 r., dotyczące określenia wysokości wpisu w sprawie o wykreślenie wpisu hipoteki na rzecz Banku PKO S.A., I Oddziału w L. Sąd Rejonowy w uzasadnieniu zarządzenia, w którym wezwał wnioskodawcę do uiszczenia wpisu od wniosku o wykreślenie hipoteki, wskazał na § 36 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 17 grudnia 1996 r. w sprawie określenia wysokości wpisów w sprawach cywilnych (Dz.U. Nr 154, poz. 753).

W ocenie Sądu Okręgowego, istnieje wątpliwość, jak należy rozumieć istnienie obowiązku uiszczenia wpisu o wykreślenie prawa, określonego w tym przepisie, w którym dla oznaczenia jego wysokości użyto sformułowania „połowę wpisu, jaki uiszcza się od wpisu praw”, w przypadku, gdy wpis od wniosku o wpisanie prawa nie został uiszczony. W rozpoznawanej sprawie wpis od wniosku o wpis hipoteki nie został pobrany ze względu na zwolnienie przewidziane w § 2 ust. 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 30 czerwca 1998 r. w sprawie określenia ulgowych stawek opłat sądowych oraz zwolnień od tych opłat w sprawach o zabezpieczenie należności z tytułu udzielanych przez banki kredytów, pożyczek pieniężnych, gwarancji bankowych i poręczeń (Dz.U. Nr 87, poz. 554).

Zdaniem Sądu Okręgowego, przy wykładni § 36 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 17 grudnia 1996 r. mogą wchodzić w grę dwa rozwiązania. Według pierwszego, użyte tam sformułowanie może oznaczać, że połowę wpisu o wykreślenie prawa należy obliczyć od faktycznie uiszczzonego wpisu od wniosku o ujawnienie prawa, według drugiego zaś, sformułowanie to odnosi się do sytuacji hipotetycznej, co oznacza, że podstawą do obliczenia połowy wpisu stanowi wpis, który mógłby być pobrany, gdyby wniosek o wpis prawa nie podlegał regulacji szczególnej, przewidującej zwolnienie od wpisu dla tego rodzaju wniosku. (...)

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Przepisy rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 17 grudnia 1996 r. w sprawie określenia wysokości wpisów w sprawach cywilnych zostały uchylone przez ustawę z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz.U. Nr 167, poz. 1398), jednak art. 149 ust. 1 tej ustawy przewiduje, że w sprawach wszczętych przed dniem jej wejścia w życie stosuje się, do czasu zakończenia postępowania w danej instancji, dotychczasowe przepisy o kosztach sądowych. Udzielenie odpowiedzi na pytanie Sądu Okręgowego jest zatem nadal istotne dla rozstrzygnięcia sprawy i uzasadniało podjęcie uchwały.

Brzmienie § 36 rozporządzenia regulującego wysokość wpisów w sprawach cywilnych dotyczy określenia zasad pobierania wpisu od wniosku o wykreślenie prawa wpisanego do księgi wieczystej. Przepis ten określa zatem także obowiązek uiszczenia wpisu od wniosku o wykreślenie prawa jako zasadę, a przy określeniu wysokości należnego wpisu przewiduje, że stanowi on połowę wpisu, jaki pobiera się od wpisu tych praw. Dokonując jego wykładni językowej, przy ocenie, czy obowiązek uiszczenia tego wpisu istnieje w przypadku, gdy wpis od wniosku o wpisanie prawa nie został pobrany, ze względu na regulację szczególną przewidującą zwolnienie od tego obowiązku, należy mieć na względzie, że w przepisie tym zostało zawarte stwierdzenie odnoszące się do wpisu „jaki uiszcza się od wpisu praw”, a nie „od wpisu prawa”. Oznacza to, że wpis od wykreślenia prawa został uzależniony od wysokości wpisu określonego rodzajowo prawa podlegającego wpisaniu do księgi wieczystej, nie zaś od wysokości wpisu pobranego faktycznie od wniosku o wpisanie prawa w konkretnej sprawie. Istnienie zatem regulacji szczególnej, przewidującej zwolnienie wyłącznie od wniosku o wpisanie prawa do księgi wieczystej, nie może oznaczać, że ze zwolnienia od wpisu korzysta również wniosek o wykreślenie prawa.

Zwracał już na to uwagę Sąd Najwyższy na tle przepisów rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 10 kwietnia 1991 r. w sprawie określenia wysokości wpisów w sprawach cywilnych (Dz.U. Nr 85, poz. 390 ze zm.) oraz rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 9 kwietnia 1992 r. w sprawie określenia ulgowych stawek opłat sądowych oraz zwolnienia od tych opłat w sprawach o zabezpieczenie należności z tytułu udzielonych kredytów, gwarancji i poręczeń (Dz.U. Nr 33, poz. 145) (uchwały z dnia 18 listopada 1992 r., III CZP 132/92, "Wokanda" 1993, nr 3, s. 1 i z dnia 7 lipca 1993 r., III CZP 86/93, OSNCP 1994, nr 1, poz. 13). Sąd Najwyższy podkreślił, że nie było podstaw do rozciągania przepisów rozporządzenia z dnia 9 kwietnia 1992 r. na inne, nieuregulowane w nim sytuacje, jak np. na określenie wysokości wpisów należnych od środków odwoławczych lub wniosku o wykreślenie hipoteki.

Treść przepisów, która podlegała wówczas ocenie Sądu Najwyższego, była podobna do regulacji obowiązującej w rozstrzyganej obecnie sprawie. Tego rodzaju przepisem szczególnym był § 2 ust. 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 30 czerwca 1998 r. w sprawie określenia ulgowych stawek opłat sądowych oraz zwolnień od tych opłat w sprawach o zabezpieczenie należności z tytułu udzielanych przez banki kredytów, pożyczek pieniężnych, gwarancji bankowych i poręczeń. (...)

Wymaga również podkreślenia, że przyjęcie poglądu o braku podstaw do pobierania wpisu od wniosku o wykreślenie w przypadku, gdy nie została pobrana opłata sądowa za dokonanie wpisu prawa, oznaczałoby, iż tego rodzaju wpis nie byłby pobierany również wtedy, gdy wnioskodawca uzyskał zwolnienie od obowiązku uiszczenia wpisu udzielone przez sąd ze względu na jego sytuację majątkową istniejącą w chwili złożenia wniosku o wpis prawa. Wniosek o wykreślenie prawa, składany po upływie pewnego czasu i w zmienionej sytuacji majątkowej strony, a tym bardziej składany przez inny podmiot, który nie korzystał ze zwolnienia od kosztów sądowych, w konsekwencji korzystałby również ze zwolnienia od obowiązku uiszczenia wpisu, co nie znajduje uzasadnienia.

Powyższe względy przemawiały za rozstrzygnięciem przedstawionego Sądowi Najwyższemu zagadnienia, jak w uchwale.